

“Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт, үр дүн” нийцлийн аудитын тайлангаас

БҮЛЭГ 1. ТӨРИЙН ХЭМНЭЛТИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙГ БҮРЭН ХЭРЭГЖҮҮЛЖ АЖИЛЛААГҮЙ БАЙНА.

1.1 Төсвийн байгууллага, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн төсөв санхүүгийн сахилга батгүй, хариуцлагагүй, хэмнэлтгүй зарцуулалт, тэдгээрийн үйл ажиллагаанд санхүүгийн сахилга батыг мөрдүүлж, үр ашгийг нэмэгдүүлэх, үрэлгэн байдлыг хязгаарлахад чиглэсэн шат шатны дотоод хяналтын тогтолцоог сайжруулж, хэмнэлтийг үр дүнтэй, үр ашигтай хэрэгжүүлэн ажиллах нь зүйтэй байна.

Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйл буюу үйлчлэх хүрээнд 3.1.1-3.1.11-т заасан хуулийн этгээд, албан тушаалтан, тэдгээрийн санхүүжилтийн эх үүсвэр хамаарахаар заасан байна. Тус хуулийн 4-12 дугаар зүйлийн тухайд нийт 30 заалттай бөгөөд үүний **83.3 хувь буюу 25 заалт** нь орон нутагт хамаарал бүхий заалт байна.

Хүснэгт №1 Төрийн хэмнэлтийн хуулийн 4-12 дугаар зүйлийн хамаарал бүхий заалт

Зүйл	Зүйлийн нэр	Нийт заалтын тоо	Орон нутагт хамааралтай	
			Тийм	Үгүй
4 дүгээр зүйл	Хэмнэлтийн горим хэрэгжүүлэхэд баримтлах зарчим	10	10	0
5 дугаар зүйл	Тэргүүн дэд, дэд, орлогч дарга	4	3	1
6 дугаар зүйл	Тээврийн хэрэгсэл	4	4	0
8 дугаар зүйл	Дүрэмт хувцас	2	1	1
9 дүгээр зүйл	Албан томилолт	3	1	2
10 дугаар зүйл	Цалин хөлс, нэмэгдэл	2	2	0
11 дүгээр зүйл	Нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж	1	1	0
12 дугаар зүйл	Бусад хангамж	4	3	1
дүн		30	25	5

Төрийн аудитын газрын 2022-2024 оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар хуулийн 4-12 дугаар зүйлд тусгасан орон нутагт хамаарал бүхий заалтыг хэрэгжүүлэн ажиллаагүйгээс нийт 61 байгууллагатай холбоотой 343,830.1 мянган төгрөгийн зөрчил илэрсэнд аудитаас 27 байгууллагад 81,173.0 мянган төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоож, 29 байгууллагад 242,728.9 мянган төгрөгийн зөрчлийг таслан зогсоох, 1 байгууллагад хариуцлага тооцуулах албан шаардлага, 4 байгууллагад 19,928.2 мянган төгрөгийн зөвлөмжийг хүргүүлж 2022, 2023 оны шийдвэрийн биелэлтийг бүрэн хангуулан ажилласан бол 2024 оны 181,782.3 мянган төгрөгийн 25 шийдвэрийн биелэлтийн хугацаа болоогүй байна.

“Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт, үр дүн” нийцлийн аудитын тайлангаас

1.2 Төсвийн байгууллагын тухайд хуулийн 15.1.3, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн тухайд 15.2.5 дахь заалтыг хэрэгжүүлээгүй зөрчил нийтлэг байна. Иймд байгууллагууд шагнал, тэтгэмж урамшууллыг хуулийн дагуу олгох, өр төлбөрийг барагдуулах арга хэмжээ авч ажиллах нь зүйтэй байна.

Хууль хэрэгжиж эхэлснээс хойш буюу өнгөрсөн 3 жилийн санхүүгийн тайлангийн аудитаар хуулийн 15.1-д заасан хориглох заалтыг хэрэгжүүлж ажиллаагүйтэй холбоотой нийт 60 төсвийн байгууллага, 2 төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдэд 622,463.8 мянган төгрөгийн зөрчил илэрч 50,602.8 мянган төгрөгийн зөрчилд 11 төлбөрийн акт тогтоож, 571,861.0 мянган төгрөгийн зөрчилд 72 албан шаардлага хүргүүлэн биелэлтийг фас системээр үнэлж ажилласан байна. 2024 оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар хүргүүлсэн шийдвэрийн биелэлтийн хугацаа болоогүй байна.

Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт, үр дүн"-д хийсэн нийцлийн аудитаар дараах зөрчил илэрлээ. Үүнд:

- Хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.3 Хууль тогтоомжид зааснаас өөр хэлбэрээр тэтгэмж, шагнал, урамшуулал, дэмжлэг олгох, 15.1.5 “Төсвийн болон байгууллагын хөрөнгөөр бэлэг дурсгалын зүйл худалдан авах” заалтуудыг зөрчсөн 8,246.3 мянган төгрөгийн зөрчилд 1 албан шаардлага;
- Хуулийн 15 дугаар зүйл буюу хэмнэлтийн бусад арга хэмжээг авч ажиллах талаар аймгийн ЕБС-ийн захирал нарт 24 зөвлөмж хүргүүллээ.

Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хориглох заалтын хүрээнд төсвийн байгууллага, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдүүд нийт 1,134,610.5 мянган төгрөгийг хэмнэж ажиллажээ. Үүнд:

Хуулийн 15.1.3 дахь заалтын дагуу урсгал шилжүүлгийн зардлаас 44 байгууллага 137,110.4 мянган төгрөг;

Хуулийн 15.1.5 дахь заалтын дагуу БГАҮТХ-ийн зардлаас 3 байгууллага 2,348.9 мянга, бараа үйлчилгээний зардлаас 2 байгууллага 10,052.5 мянган төгрөг;

Хуулийн 15.1.6 дахь заалтын дагуу хангамж, бараа материалын зардлаас 49 байгууллага 59,093.3 мянга, эд хогшил урсгал засварын зардлаас 29 байгууллага 87,076.9 мянга, БГАҮТХ-ийн зардлаас 38 байгууллага 282,564.9 мянга, бараа үйлчилгээний зардлаас 22 байгууллага 556,363.6 мянган төгрөгийг тус тус хэмнэж орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн байна.

“Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт, үр дүн” нийцлийн аудитын тайлангаас

2022, 2023, 2024 оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар хуулийн 15.1, 15.2 дахь заалтыг хэрэгжүүлж ажиллаагүйтэй холбоотой дараах зөрчлүүд илэрсэн байна. Илрүүлэлтийг хүснэгтээр харуулбал:

/Мянган төгрөг/

Заалтын утга	2022 он	2023 он	2024 он	Нийт дүн
15.1.2 Чиг үүрэг, орон тоог давхардуулан тогтоох	27,625.3	54,641.2	-	82,266.5
15.1.3 Хууль тогтоомжид зааснаас өөр хэлбэрээр тэтгэмж, шагнал, урамшуулал, дэмжлэг олгох	61,675.8	238,376.4	129,775.3	429,827.5
15.1.4 Нэвтрүүлэг, контент, баримтат болон цуврал киноны уран бүтээл зэргийг санхүүжүүлэх	12,370.0	-	-	12,370.0
15.1.5 Төсвийн болон байгууллагын хөрөнгөөр бэлэг дурсгалын зүйл худалдан авах	16,812.4	3,461.9	38,767.0	59,041.3
15.1.6 Шаардлагагүйгээр их хэмжээгээр бараа, материал бэлтгэх, нөөцлөх	6,000.0	-	41,204.8	47,204.8
Дүн	124,483.5	296,479.5	209,747.1	630,710.1

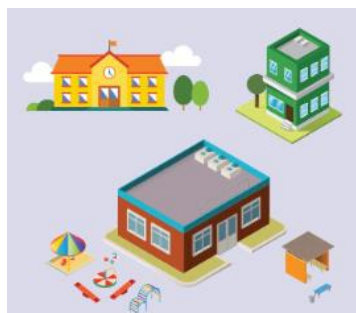
15.2.3 Сургалт, семинар, хурал, зөвлөгөөнийг цахим хэлбэрээр зохион байгуулж, бичиг хэрэг, тээвэр шатахуун, дотоод албан томилолт болон холбогдох бусад зардлыг хэмнэх	46,580.3	-	-	46,580.3
15.2.5. Хуваарьт болон хугацаа хэтэрсэн өр төлбөрийг жилийн төсөвтөө бүрэн тусгаж өр төлбөр барагдуулах төлөвлөгөө, хуваарь баталж хэрэгжүүлэх;	8,523.3	71,749.0	665,347.5	745,619.8
15.2.6.Байгууллагын бүтэц, чиг үүргийг оновчтой тодорхойлж, цалин хөлсийг орлого, гүйцэтгэл, үр дүн, үр ашигтай нь уялдуулан олгох	395.8	16,700.0	39,485.7	56,581.5
Дүн	55,499.4	88,449.0	704,833.2	848,781.6

“Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт, үр дүн” нийцлийн аудитын тайлангаас

БҮЛЭГ 2. ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТТАЙ ХОЛБООТОЙ ХУУЛЬД ЗААСАН ЖУРМЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭН АЖИЛЛАСАН БАЙНА.

2.1 Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 13.3.3 дахь заалтыг хэрэгжүүлж ажиллаагүйгээс техник, эдийн засгийн үндэслэл хийгдээгүй, зураг төсөв нь батлагдаагүй төсөл арга хэмжээг баталж, хэрэгжүүлсэн зөрчил жил бүр давтагдан гарсаар байна. Иймд Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлтэй холбоотой зөрчил давтагдан гарсан тохиолдолд авах арга хэмжээ, хариуцлагын тогтолцоог хуульд нарийвчлан тусгах нь зүйтэй байна.

Аймгийн хэмжээнд 2022, 2023 онд улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар шинээр 73,132,940.2 мянган төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 135 төсөл, арга хэмжээ батлагдсанаас худалдан авах ажиллагааны үр дүнд 6,481,477.8 мянган төгрөгийн хэмнэлтийг бий болгож улсын төсөвт 6,051,900.0 мянган төгрөг, орон нутгийн төсөвт 429,577.8 мянган төгрөгийг төвлөрүүлжээ. Үүнийг хүснэгтээр харуулбал дараах байдалтай байна.

/Мянган төгрөг/

Он	Төрөл	ТАХ-ний тоо	Батлагдсан төсөвт өртөг	Гэрээний дүн	Хэмнэлт	Улс, орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн дүн
2023	УТХО	1	500,000.0	498,200.0	1,800.0	1,800.0
	ОНТХО	56	2,553,000.0	2,422,100.0	130,900.0	130,900.0
2024	УТХО	28	65,307,600.0	59,257,500.0	6,050,100.0	6,050,100.0
	ОНТХО	50	4,772,340.2	4,473,662.4	298,677.8	298,677.8
НИЙТ ДҮН		135	73,132,940.2	66,651,462.4	6,481,477.8	6,481,477.8

Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүнд хийсэн гүйцэтгэлийн аудитаар хуулийн холбогдох заалтыг хэрэгжүүлж ажиллаагүйтэй холбоотой дараах зөрчлүүд илэрч байжээ. Үүнд:

Заалтын утга	2023 он		2024 он	
	Албан шаардлага	Албан шаардлага	Төлбөрийн акт	
13.1.3 Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний худалдан авах ажиллагааны үр дүнд бий болсон хэмнэлтийг зарцуулахгүй байх	-	-	8,114.2	
13.1.5 Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээ хуулиар батлагдсанаас хойш түүний төсөвт өртөг нэмэгдүүлэх үр дагавар бүхий нэмэлт шаардлагыг зохиогч, ашиглагч, захиалагчийн хяналт тавих этгээд гаргахгүй байх	-	-	1,513.9	
13.3.3 “Техник, эдийн засгийн үндэслэл хийгдээгүй, зураг төсөв нь батлагдаагүй, газрын зөвшөөрөл олгогдоогүй хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээ	141,900.0	837,429.1	-	
Дүн	141,900.0	837,429.1	9,628.1	

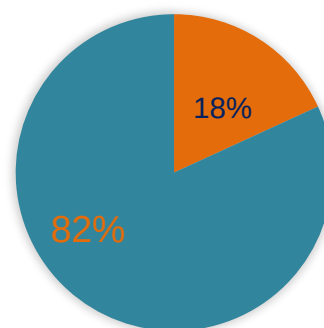

“Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт, үр дүн” нийцлийн аудитын тайлангаас

2.2 Цахим худалдан авах ажиллагааг хуульд заасан журмын дагуу зохион байгуулаагүй байна.

Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлд төсвийн байгууллагууд тухайн жилд худалдан авах 10 сая төгрөгөөс дээш өртөг бүхий бараа, үйлчилгээг цахим дэлгүүрээс хэрхэн худалдан авах талаар тусгасан байдаг. Гэтэл төсвийн байгууллагуудад энэхүү заалтыг бүрэн хэрэгжүүлээгүй байна. Тухайлбал:

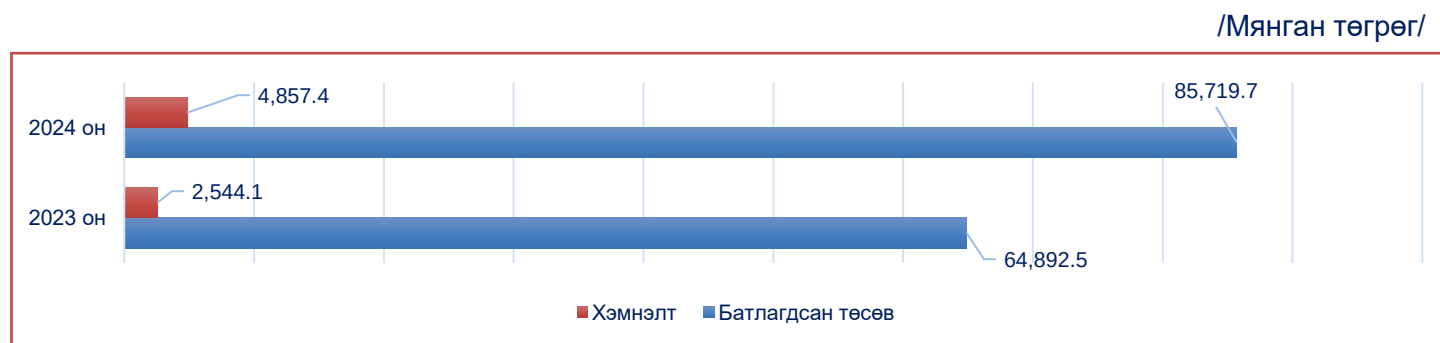
2024 онд Ерөнхий боловсролын сургуулиуд нь нийт 814,595.4 мянган төгрөгийн үндсэн хөрөнгийг бэлтгэсний 18 хувь буюу 148,989.0 мянган төгрөгийн хөрөнгийг л цахим дэлгүүрээс худалдан авсан байна. Өөрөөр хэлбэл үлдэх 82 хувь буюу 671,695.1 мянган төгрөгийн хөрөнгийг цахим дэлгүүрээс худалдан аваагүй, хуулийг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна. Цахим дэлгүүрээс худалдан авалт хийгээгүй, тендер зохион байгуулаагүй 1,154,969.0 мянган төгрөгийн зөрчилд 2024 оны СТА-аар зөвлөмж хүргүүлэн ажиллалаа.

БҮЛЭГ 3. ХУУЛИЙН ДАГУУ ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДААС АРГА ХЭМЖЭЭ АВЧ АЖИЛЛАСАН БАЙНА.

Аймгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн төсвийн гүйцэтгэлээс үзэхэд орон нутгийн төсвийн байгууллагуудын урсгал болон хөрөнгийн зардлаас 2023 онд 2,544,125.5 мянган төгрөг, 2024 онд **4,857,453.7 мянган төгрөг** хэмнэгдсэн байна.

Хэмнэлтийг аймгийн ТЕЗ-ийн 2023, 2024 оны батлагдсан төсөвтэй харьцуулахад 2023 онд нийт төсвийн 3.9 хувь, 2024 онд 5.7 хувь нь хэмнэгдсэн байна.

“Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт, үр дүн” нийцлийн аудитын тайлангаас

Төрийн аудитын байгууллага нь Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих чиг үүргийн хүрээнд байгууллагуудын <https://shilendans.gov.mn/> системийн хөтлөлтөд хяналт тавихад 2022-2024 оны байдлаар нийт мэдээлбэл зохих 38840 мэдээллээс 36340 мэдээллийг хугацаанд нь, 1700 мэдээллийг хугацаа хоцроосон, 974 мэдээллийг байршуулаагүй байна. Үүнийг хүснэгтээр харуулбал дараах байдалтай байна.

Шилэн дансны цахим системд мэдээлсэн байдал

Он	Мэдээлбэл зохих	Үүнээс:		
		Хугацаандаа мэдээлсэн	Хугацаа хоцорсон	Мэдээлээгүй
2022	12986	11893	1039	90
2023	11613	10346	434	831
2024	14241	14101	227	53
Нийт дүн	38840	36340	1700	974
Хувь	-	93.5	4.4	2.5

Шилэн дансны мэдээллийг хугацаа хоцроосон, огт мэдээлээгүй зөрчилд 2022-2024 оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар 35 зөвлөмж, 177 албан шаардлага, 8 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах албан шаардлагыг хүргүүлж, биелэлтийг хангуулж ажилласан байна. 2022 онд 96, 2023 онд 81, 2024 онд 43 байгууллагад шийдвэр хүргүүлсэн байгаагаас харахад зөрчил гаргасан байгууллагын тоо жилээс жилд буурсан үзүүлэлттэй байна.

“Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт, үр дүн” нийцлийн аудитын тайлангаас

Төсвийн байгууллагууд Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэн ажилласан сайн жишээнээс дурдвал: Тухайлбал:

- ✚ Хуулийн 5 дугаар зүйл “Тэргүүн дэд, дэд, орлогч дарга” буюу 5.2-т “Нийслэлийн Засаг дарга хоёр, аймаг, дүүрэг, сумын Засаг дарга нэгээс илүү орлогч даргатай байхыг хориглоно” гэсэн заалтын хүрээнд аймгийн Засаг даргын 2022 оны 08 дугаар сарын 30-ны өдрийн Б/32 дугаар захирамжаар Засаг даргын 1 орлогчийг, аймгийн Засаг даргын тамгын даргын 2022 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн Б/144, Б/145 дугаар тушаалаар 2 зөвлөхийг ажлаас нь чөлөөлж цалингийн зардлын хэмнэлтийг бий болгож, чиг үүргийн давхардлыг арилгасан байна.
- ✚ Хуулийн 6 дугаар зүйл “Тээврийн хэрэгсэл” буюу 6.4-т “Төрийн болон орон нутгийн өмчид бүртгэлтэй бүх төрлийн авто тээврийн хэрэгсэлд бусад авто тээврийн хэрэгслээс ялгагдах тод дэвсгэр өнгө бүхий улсын дугаар хэрэглэнэ” гэсэн заалтыг хэрэгжүүлэн ажилласны дүнд орон нутгийн төсөвт байгууллагуудад бүртгэлтэй бүх төрлийн авто тээврийн хэрэгсэл бусад авто тээврийн хэрэгслээс ялгагдах тод дэвсгэр өнгө бүхий улсын дугаартай болсон байна.
- ✚ Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль болон Шилэн дансны тухай хуулиар байгууллагуудын шилэн дансны мэдээлэл байршуулалтад тогтмол хяналтыг хэрэгжүүлэн ажилласнаар зөрчил жилээс жилд буурсан эерэг үзүүлэлттэй байна.
- ✚ Аймгийн хэмжээнд төрийн байгууллагуудын дотоод үйл ажиллагааны удирдлагын нэгдсэн систем **erp.e-mongolia.mn** болон албан бичиг солилцооны дундын систем **docx.gov.mn**, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа, хяналт, удирдлагын цогц систем **able.mn** зэрэг онлайн систем, мөн тоон гарын үсэг ашиглан төрийн байгууллагууд албан бичиг боловсруулах, илгээх, солилцох үйл ажиллагааг зохион байгуулснаар бичиг хэргийн зардал хэмнэгдсэн байна.